

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Trafikverket

781 87 Borlänge

Uppdrag till Trafikverket att vidta åtgärder för att förbättra produktivitetsutveckling och upphandling

Regeringens beslut

Regeringen ger Trafikverket i uppdrag att se över vilka systemstöd och övriga administrativa system som i dag används inom drift- och underhållsverksamheten och vidta de åtgärder som behövs för att information om väg- och järnvägsanläggningens omfattning, dess olika delkomponenter och deras funktion samt förväntad tillståndsutveckling över tid ska kunna redovisas på ett samlat och ordnat sätt. En tidplan för arbetet ska tas fram och redovisas.

Trafikverket ska vidare analysera och vidta åtgärder för att i högre grad än i dag, där så är lämpligt och möjligt, genomföra upphandling av underhålls-entreprenader i konkurrens med större fokus på kvalitet och med incitamentsmodeller i syfte att bl.a. öka utrymme för innovation, produktivitetsutveckling och korta åtgärdstider. Inom ramen för denna del av uppdraget ska Trafikverket överväga hur storleken på kontrakt kan differentieras för att balansera å ena sidan behoven av stordriftsfördelar och snabbt genomförande med mer specialiserade och ofta kapitalintensiva maskiner, med, å andra sidan, behovet av god konkurrens och marknadsbredd av entreprenörer. En tidsplan för arbetet och de åtgärder som planeras ska tas fram och redovisas.

Trafikverket ska därutöver implementera en struktur för att säkerställa dels att data för att kunna följa upp och utvärdera ett representativt urval av upphandlingar inom investerings- respektive drift- och underhållsverksamheten, dels att det genomförs utvärdering och uppföljning av synpunkter från anbudsgivare efter genomförd upphandling. Urval och

utvärderingar ska genomföras så att representativa data kan erhållas för olika typer av kontrakt inom olika verksamheter och omfatta leverantörernas synpunkter på t.ex. upphandlingsförfarande, anbudsunderlag, kontraktsformer, affärsupplägg och beställarkompetens. Utvärderingarna ska vidare omfatta leverantörer som deltog i upphandlingen men som inte tilldelades kontrakt, samt leverantörer som slutligen avstod från att lämna anbud. Syftet med detta är att öka transparensen och möjliggöra lärande inför framtida upphandlingar. En redovisning av planerade åtgärder och tidsplan för arbetet ska tas fram och redovisas.

Trafikverket ska därtill vidta åtgärder för att stärka utvecklingen och användningen av samhällsekonomiska metoder avseende planering och genomförande av drift- och underhållsåtgärder. I detta ingår tillgång till sådant underlag som krävs för att kunna göra samhällsekonomiska bedömningar, exempelvis nedbrytnings samband, tillståndsbeskrivningar och livslängder. Trafikverket ska redovisa vilka åtgärder som planeras och en tidsplan för genomförande. Vid genomförandet av denna del av uppdraget ska Trafikverket inhämta synpunkter från Trafikanalys (från och med den 1 januari 2027 Tillväxtanalys) och Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI).

Uppdraget ska redovisas senast den 1 februari 2027 till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet).

Skälen för regeringens beslut

Med hänsyn till transportinfrastrukturens centrala betydelse för samhälls-ekonomi är det av stor vikt att de medel staten tilldelar transportinfrastrukturuområdet används så effektivt som möjligt. Regeringen konstaterar att den svenska transportinfrastruktursektorn i flera decennier har brottats med svag produktivitet utveckling och bristande kostnads-kontroll. Trafikverket har tidigare fått kritik från bl.a. Riksrevisionen, Produktivitetskommissionen och Trafikanalys, som alla har efterfrågat bl.a. bättre möjligheter till utvärdering och uppföljning. Trafikverket behöver mot bakgrund av detta intensifiera arbetet för att vända utvecklingen.

Bättre kunskap om, och dokumentation av, väg- och järnvägsanläggningens status är en förutsättning för effektiv planering och möjliggör större långsiktighet. Detta innefattar ett behov av att på ett systematiskt sätt kunna följa och överblicka anläggningens omfattning, dess olika delkomponenter och

deras funktion samt förväntad tillståndsutveckling över tid. Trafikverket behöver därför vidta åtgärder för att sådan data ska finnas tillgänglig och ordnad på ett systematiskt sätt för att underlätta prioritering, planering och genomförande av åtgärder internt i myndigheten och också i samverkan med leverantörer.

Stora delar av Trafikverkets verksamhet utförs av upphandlade leverantörer. Produktivitetskommissionen har i sitt delbetänkande Goda möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2024:29) lyft behovet av att differentiera mellan olika typer av upphandlingar för att skilja mellan områden som drar nytta av mindre kontrakt för att öka konkurrensen och områden där stordriftsfördelar överväger. Regeringen bedömer också att konkurrens med kvalitet bör användas vid Trafikverkets upphandlingar i högre utsträckning än i dag där så är möjligt och lämpligt.

För att kunna driva ett systematiskt produktivitets- och effektiviseringsarbete behöver uppföljning och utvärdering av upphandlingsverksamheten stärkas. Trafikanalys och VTI har tidigare pekat på att Trafikverkets insamling och sammanställning av upphandlingsdata behöver förbättras för att möjliggöra lärande och utveckling. Öppenhet minskar samtidigt utrymmet för korruption och oegentligheter. Regeringen bedömer därför att Trafikverket behöver inrätta en struktur för bättre uppföljning.

Regeringens ökade fokus på att stärka genomförandet av drift och underhåll av den statliga infrastrukturen aktualiserar behovet av förbättrad styrning och prioritering av de åtgärder som ska genomföras. Det finns ett flertal parametrar som bör ingå i en sammanvägd bedömning av vilka underhållsåtgärder som ska genomföras, däribland frågor om genomförbarhet, tillgång till anläggningen, synergier mellan olika typer av arbeten liksom fördelning i tid och geografi. Regeringen anser att prioritering, planering och genomförande av underhåll i högre utsträckning än i dag bör baseras på samhälls-ekonomisk grund. För att det ska vara möjligt behöver Trafikverket vidta åtgärder för att utveckla de samhälls-ekonomiska metoderna för drift- och underhållsåtgärder där tillgång till sådant underlag som krävs ingår.

På regeringens vägnar

Andreas Carlson

Erik Ronnle

Kopia till

Finansdepartementet/BA, OU och EF
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/TM och US
Statens väg- och transportforskningsinstitut
Trafikanalys